

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ จากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางจริยธรรม ซึ่งจะแยกกล่าวตามลำดับ ดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียน
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางจริยธรรม

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียน

ความหมายของพฤติกรรม

ชีวิตคนเราจะมีความสุขและประสบความสำเร็จขึ้น ถ้าสามารถ "เข้าใจ" เรื่องราวของมนุษย์ได้ดีกว่าที่เป็นอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องรู้จักตนเองก่อนเป็นพื้นฐาน ถ้าเราไม่รู้จักตัวเองดีพอ เราจะไปรู้จักคนอื่นได้อย่างไร ดังที่โสกราตีส นักปราชญ์สมัยกรีกได้กล่าวไว้ว่า Know thyself คือพยายามที่จะรู้จักตัวเอง การศึกษาพฤติกรรมก็เพื่อให้เกิดความเข้าใจและรู้จักตนเอง หลังจากนั้นจึงเกิดความเข้าใจในการกระทำของผู้อื่นว่าทำไมเขาถึงทำเช่นนั้น มีสาเหตุอะไรหรืออะไรเป็นแรงผลักดันให้เขาแสดงพฤติกรรมอย่างนั้น คนเราเมื่อเข้าใจกันแล้ว ปัญหาต่าง ๆ ก็จะไม่เกิดขึ้น ดังนั้นจึงมีผู้ให้ความหมายของพฤติกรรมไว้หลายความหมาย เช่น

สุรัตน์ ศรีดาเดช (2532, หน้า 2) ได้ให้ความหมาย ของพฤติกรรมไว้ว่าหมายถึง การกระทำหรือการแสดงออกเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จ

นิตยา พูลทอง (2535, หน้า 10) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมไว้ว่าหมายถึง การกระทำหรือการแสดงออกของมนุษย์ที่ปรากฏออกมา เพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งการแสดงออกหรือการกระทำดังกล่าวนี้จะมีกระบวนการของสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกำกับอยู่ ภายในตนตลอดเวลา

อารมณี สุตมี (2537, หน้า 10) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมไว้ว่าหมายถึง สิ่งที่ถูกบุคคลกระทำหรือแสดงออกมาทั้งที่สังเกตได้และสังเกตไม่ได้ ไม่ว่าจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม แต่การกระทำหรือการแสดงออกนั้นสามารถวัดได้ โดยอาจใช้เครื่องมือช่วยในการสังเกตด้วยก็ได้

สุชา จันทร์โฮม (2541, หน้า 1) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมไว้ว่าหมายถึง การกระทำต่าง ๆ ของสิ่งที่มีชีวิต ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. พฤติกรรมที่แสดงออกภายนอกทำให้สังเกตได้ (Overt Behavior) เช่น การหัวเราะ การร้องไห้ การเดิน การนั่ง การเคลื่อนไหวของร่างกายและอื่นๆ

2. พฤติกรรมที่แสดงออกอยู่ภายใน (covert Behavior) อาจจะสังเกตได้ยากจึงต้องใช้เครื่องมือช่วย เช่น การคิด การหายใจ การทำงานของกระเพาะอาหาร การรับรู้ อารมณ์ และอื่นๆ

ณรงค์ เสงี่ยมประสา (2541, หน้า 114) ได้กล่าวถึงความหมายของพฤติกรรม เป็นการแสดงออกของมนุษย์และสัตว์ ซึ่งอาจแสดงออกมาในรูปลักษณะต่าง ๆ เช่น ดีใจ เสียใจ โกรธ ก้าวร้าว การแสดงความรัก ความสุภาพ ความกลัว เป็นกิริยาอาการที่แสดงออกซึ่งทำให้ผู้ที่พบเห็นได้ทราบความหมายเพื่อตอบโต้ถูกต้องเหมาะสม เช่น ให้ความช่วยเหลือเมื่อมีผู้คนแสดงอาการเจ็บปวดอยู่ในสภาพที่ช่วยตัวเองไม่ได้ หรือวิ่งหนีเมื่อมีใครคนหนึ่งวิ่งเข้ามาพร้อมกับเงือกำปั่นจะทุบเรา พฤติกรรมของมนุษย์เป็นเรื่องที่ควรศึกษาเนื่องจากเราต้องมีความสัมพันธ์กัน และหลีกเลี่ยงการกระทำต่อกันทางสังคม (Social Interaction) ไม่ได้ ทั้งนี้เพื่อเราจะได้เข้าใจพฤติกรรมนั้น ๆ และหาทางปรับปรุงแก้ไขเพื่อตัวเองและเพื่อสังคมต่อไป

โบลเลส และเดเวนพอร์ท (Boles and Davenport, 1975, p. 423) กล่าวว่า พฤติกรรม หมายถึง รูปแบบการกระทำหรือกิริยาอาการที่แสดงออก หรือการเกิดปฏิกิริยาเมื่อเผชิญกับสิ่งภายนอก การแสดงนั้นอาจเกิดจากอุปนิสัยที่ได้สั่งสมมา หรือจากความเคยชิน อันได้รับจากประสบการณ์หรือการศึกษา

จากความหมายของพฤติกรรมดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า พฤติกรรม หมายถึง สิ่งที่บุคคลกระทำหรือแสดงออกมา ในแต่ละสถานการณ์โดยมีวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งทั้งที่สังเกตได้และสังเกตไม่ได้ซึ่งการกระทำหรือการแสดงออกนั้นอาจจะเป็นไปในลักษณะของการรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม ตัวการกระทำหรือการแสดงออกนั้นสามารถวัดได้โดยอาจใช้เครื่องมือช่วยการสังเกตด้วยก็ได้

ความหมายของจริยธรรมนักเรียน

คำว่า "จริยธรรม" ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า "Morality" ได้มีนักการศึกษาให้คำจำกัดความเกี่ยวกับจริยธรรม ไว้หลายความหมาย เช่น

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2529, หน้า 216) ได้ให้ความหมายของคำว่า จริยธรรมไว้ว่า "จริยธรรม คือ ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม"

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2534, หน้า 7) ให้ความหมายของจริยธรรมว่า จริยธรรม มาจากคำว่าพรหมจรรย์ ซึ่งในพระพุทธศาสนา หมายถึงมรรค คือ วิธีการปฏิบัติสายกลางประกอบด้วยองค์ประกอบ 8 ประการ บางครั้งก็เรียกว่าไตรสิกขา คือการศึกษา 3 ประการ ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา กับ (จริยธรรมหรือพรหมจรรย์ มรรคและไตรสิกขา) ทั้งหมดนี้เป็นทางปฏิบัติ นำมนุษย์ไปสู่จุดหมายในชีวิต

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2534, หน้า 9) กล่าวถึงความหมายของจริยธรรมไว้ว่า "จริยธรรม หมายถึง ลักษณะทางจิตใจและสภาพแวดล้อมซึ่งทำให้บุคคลทำความดีหรือละเว้นความชั่ว สังคมจะอยู่อย่างสงบสุขได้ถ้าบุคคลทุกคนมี พฤติกรรมรักษาศีลเว้นความชั่ว"

ไพโรจน์ ปานอยู่ (2536, หน้า, 29) ได้สรุปไว้ว่า จริยธรรมเป็นความสำนึกที่บุคคลพึงมีในเรื่องความรับผิดชอบชั่วดี ความถูกต้อง ความผิด ความยุติธรรมและไม่ยุติธรรม การประพฤติปฏิบัติดีทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและต่อสังคม อันจะก่อให้เกิดความสงบสุข ความเจริญรุ่งเรืองในสังคมและประเทศชาติ

โคลเบอร์ก (จารุวรรณ พานทอง, 2536, หน้า 10 อ้างอิงใน Kohlberg, 1969, p. 34) กล่าวถึงจริยธรรมว่าเป็นความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เป็นกฎเกณฑ์และมาตรฐานของการประพฤติปฏิบัติในสังคมซึ่งบุคคลจะพัฒนาขึ้นจนกระทั่งมีธรรมเป็นของตนเอง ผลของการกระทำพฤติกรรมอันนั้น เป็นเครื่องตัดสินว่าการกระทำนั้นผิดหรือถูกโดยสังคมจะเป็นตัวตัดสิน

วิทย์ วิศทเวทย์ และเสถียรพงษ์ วรรณปก (2537, หน้า ก) กล่าวว่าจริยธรรมหมายถึงหลักคำสอนว่าด้วยความประพฤติเป็นหลักสำหรับให้บุคคลยึดถือในการปฏิบัติตน

ชัยพร วงศ์วรรณ (2540, หน้า 29) กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง แนวทางของการประพฤติตนให้เป็นคนดี ที่จะก่อประโยชน์ต่อตนเอง และส่วนรวม สามารถ แยกแยะ ได้ว่าสิ่งใดควรละเว้น อะไรควรประพฤติปฏิบัติ

บุญมี แพนแก้ว (2542, หน้า 1) ให้ความหมายจริยธรรมไว้ว่า "จริยธรรม หมายถึง ธรรมชาติหรือหลักธรรมที่บุคคลควรประพฤติ จัดว่าเป็นคุณธรรมที่แสดงออกทางร่างกายในลักษณะที่พึงามถูกต้องอันเป็นที่ประสงค์ของสังคม

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2542, หน้า 88) กล่าวถึง ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า คำว่า จริยธรรม แยกออกเป็น จริยะ+ธรรม คำว่า จริยะ หมายถึง ความประพฤติหรือกิจที่ควรปฏิบัติ ส่วนคำว่าธรรม มีความหมายหลายอย่าง เช่น คุณความดี หลักคำสอนของศาสนา หลักปฏิบัติ เมื่อนำคำทั้งสองมารวมกันเป็นจริยธรรมจึงได้ความหมายตามตัวอักษรว่า หลักแห่งความประพฤติหรือแนวทางของการประพฤติ

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2543, หน้า 164) กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง การพิจารณาตัดสินใจประพฤติหรือกระทำ โดยอาศัยหลักค่านิยมและหลักศีลธรรมเมื่อพบกับสถานการณ์หนึ่งสถานการณ์ใด

จากความหมายที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่า จริยธรรม คือแนวทางของการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นคนดี เพื่อประโยชน์สุขของตนเอง และสังคมส่วนรวม เป็นคุณธรรมที่แสดงออกทางกายในลักษณะที่ถูกต้อง เป็นมาตรการในการตัดสินใจว่าควรทำสิ่งใดไม่ควรทำสิ่งใด

ความหมายของพฤติกรรมทางจริยธรรม

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (อารมย์ สุธมภ์, 2537, หน้า 13 อ้างอิงใน ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2522, หน้า 3) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมทางจริยธรรมไว้ว่า หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบ หรือดเว้นการแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมในสังคมนั้น พฤติกรรมทางจริยธรรมนี้เป็นสิ่งที่สังคมให้ความสำคัญมากกว่าด้านอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะการกระทำในทางที่ดีและเลวของบุคคลนั้นส่งผลโดยตรงต่อความผาสุก และความทุกข์ของสังคม การศึกษาด้านอื่น ๆ ของจริยธรรมจึงเป็นเพียงเพื่อให้เข้าใจและสามารถทำนายพฤติกรรมในสถานการณ์ต่าง ๆ ของบุคคลเท่านั้น

เจียมจิต บุญรักษ (2534, หน้า 6) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมทางจริยธรรมไว้ว่า หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบ เป็นการกระทำที่แสดงให้เห็นว่าบุคคลมีหลักในการปฏิบัติที่ดีต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม

จากความหมายของพฤติกรรม ความหมายของจริยธรรม และความหมายของพฤติกรรมทางจริยธรรม ดังได้กล่าวมาแล้ว จึงพอสรุปได้ว่า พฤติกรรมทางจริยธรรม หมายถึง ลักษณะที่ชี้ให้เห็นถึงความประพฤติ ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ทั้งต่อตนเองและสังคม อันจะก่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขนั่นเอง

ลักษณะทางจริยธรรมของบุคคล

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524, หน้า 2 - 3) ลักษณะต่าง ๆ ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางจริยธรรมนั้น แบ่งออกเป็น 4 ส่วนใหญ่ ๆ คือ

1. ความรู้ทางจริยธรรม หมายถึง การมีความรู้สึกไว้ในสังคมของตนนั้นถือว่าการกระทำชนิดใดดีควรกระทำ และการกระทำชนิดใดเลวควรงดเว้น ลักษณะและพฤติกรรมประเภทใดเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมมากนักน้อยเพียงใด ปริมาณความรู้ทางจริยธรรมนี้ขึ้นอยู่กับอายุ ระดับการศึกษา และพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลด้วย ความรู้ทางด้านกฎเกณฑ์ทางสังคมส่วนใหญ่ เด็กจะเริ่มเรียนรู้ตั้งแต่เกิด และโดยเฉพาะในช่วงอายุ 2-10 ปี จะได้รับการปลูกฝังค่านิยมเหล่านั้นเป็นพิเศษ

2. ทศนคติทางจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะ หรือพฤติกรรมทางจริยธรรมต่าง ๆ ว่าตนชอบหรือไม่ชอบลักษณะนั้นเพียงใด ทศนคติทางจริยธรรมของบุคคลส่วนมากจะสอดคล้องกับค่านิยมในสังคมนั้น แต่บุคคลบางคนในสถานการณ์ปกติอาจมีทศนคติแตกต่างไปจากค่านิยมของสังคมก็ได้ ทศนคติทางจริยธรรมของบุคคลนั้นมีความหมายกว้างกว่าความรู้ทางจริยธรรมของบุคคล เพราะทศนคตินั้นจะรวมทั้งความรู้และความรู้สึกในเรื่องนั้น ๆ เข้าด้วยกัน ฉะนั้นทศนคติทางจริยธรรมจึงมีคุณสมบัติที่สำคัญ คือจะใช้ทำนายพฤติกรรมทางจริยธรรมได้แม่นยำกว่าการใช้ความรู้เกี่ยวกับค่านิยมทางสังคมของบุคคลแต่เพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ ทศนคติทางจริยธรรมของบุคคลในเวลาหนึ่งยังอาจเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมได้

3. เหตุผลทางจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำ หรือเลือกที่จะไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เหตุผลที่กล่าวถึงนี้จะแสดงให้เห็นถึงเหตุจูงใจหรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่าง ๆ ของบุคคล การศึกษาเหตุผลทางจริยธรรมจะทำให้ทราบว่าบุคคลผู้มีจริยธรรมในระดับแตกต่างกัน อาจมีการกระทำที่คล้ายคลึงกันได้เสมอ และบุคคลที่กระทำเหมือนกัน อาจมีเหตุผลเบื้องต้นในการกระทำและระดับจริยธรรมที่แตกต่างกันได้ นักทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมคือ เพียเจต์ (1953) และโคลเบอร์ก (1976) ได้ใช้การอ้างเหตุผลทางจริยธรรมของบุคคลในการศึกษาระดับจริยธรรมของบุคคลด้วย นอกจากนี้การให้เหตุผลทางจริยธรรมยังมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาการทางด้านอื่นๆ ของบุคคลด้วยโดยเฉพาะพัฒนาการทางด้านสติปัญญาและอารมณ์

4. พฤติกรรมทางจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยม ชมชอบหรืองดเว้นการแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมในสังคมนั้น พฤติกรรมทางจริยธรรมเป็นสิ่งที่สังคมให้ความสำคัญมากกว่าด้านอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะการกระทำที่ดีและเลวของบุคคลนั้นส่งผลโดยตรงต่อความผาสุกและความทุกข์ของสังคม การศึกษาด้านอื่น ๆ ของพฤติกรรม

ทางจริยธรรมจึงเป็นเพียงเพื่อให้เข้าใจและสามารถทำนายพฤติกรรมทางจริยธรรมในสถานการณ์ต่าง ๆ ของบุคคลเท่านั้น

องค์ประกอบของจริยธรรม

เจียมจิต บุญรักษ์ (2534, หน้า 10) กล่าวว่า การจำแนกองค์ประกอบของจริยธรรมบุคคลตามความคิดเห็นของนักจิตวิทยานั้น มีความคล้ายคลึงกัน แต่เรียกชื่อต่างกันออกไป ซึ่งอาจสรุปได้ว่า จริยธรรม จำแนกเป็น 3 องค์ประกอบ คือ

1. องค์ประกอบทางปัญญา (Cognition) คือส่วนที่เป็นความรู้ ความเชื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรม ซึ่งเป็นความรู้ความเข้าใจในเหตุผลของความถูกต้อง ดีงาม สามารถตัดสินแยกพฤติกรรมที่ดี ที่ถูก ที่ควร ออกจากพฤติกรรมที่ไม่ดี ไม่ถูกไม่ควร มโนทัศน์อื่นที่ใช้เรียกองค์ประกอบนี้ได้แก่ ความคิดทางจริยธรรม (Moral Thought) ค่านิยมทางจริยธรรม (Moral Value) ความเชื่อทางจริยธรรม (Moral Judement) การใช้เหตุผลทางจริยธรรม (Moral Reasoning) และความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรม (Moral Cognition)

2. องค์ประกอบทางอารมณ์ (Affection) คือความรู้สึกรหรือปฏิกิริยาที่มีต่อลักษณะหรือพฤติกรรมทางจริยธรรมว่า ตนชอบหรือไม่ชอบเพียงใด ซึ่งส่วนใหญ่จะสอดคล้องกับค่านิยมในสังคมนั้น องค์ประกอบในด้านนี้มีความหมายกว้างกว่า ความรู้ ความเข้าใจทางจริยธรรมของบุคคล เพราะรวมทั้งความรู้และความรู้สึกในเรื่องนั้น ๆ เข้าด้วยกัน และองค์ประกอบด้านนี้ยังสามารถเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมได้ มโนทัศน์ที่ใช้เรียกแทนองค์ประกอบนี้ได้แก่ เจตคติทางจริยธรรม (Moral Attitude) ความรู้สึกทางจริยธรรม (Moral Feeling) และปฏิกิริยาทางจริยธรรม (Moral Reaction)

3. องค์ประกอบทางพฤติกรรม (Behavior) คือพฤติกรรมหรือการกระทำที่บุคคลแสดงต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสิ่งแวดล้อม เป็นพฤติกรรมที่สามารถตัดสินได้ว่าดีหรือไม่ดี ถูกหรือผิด ควรหรือไม่ควร ซึ่งอิทธิพลส่วนหนึ่งที่มีผลต่อการกระทำ หรือไม่กระทำ พฤติกรรมใดจะขึ้นอยู่กับอิทธิพลขององค์ประกอบทั้ง 2 ประการที่กล่าวมาแล้ว พฤติกรรมทางจริยธรรมเป็นสิ่งที่สังคมให้ความสำคัญมากกว่าด้านอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะการกระทำในทางที่ดีและเลวของบุคคลนั้นส่งผลโดยตรงต่อความผาสุกและความทุกข์ของสังคม มโนทัศน์ที่ใช้เรียกองค์ประกอบส่วนนี้ ได้แก่ ความประพฤติทางจริยธรรม

ดังได้กล่าวแล้วว่า พฤติกรรมทางจริยธรรม เป็นสิ่งที่สังคมให้ความสนใจมากที่สุด ดังนั้น นักวิชาการจึงได้ศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ เพื่อจุดประสงค์ที่จะหาทางควบคุมพฤติกรรม นั่นคือส่งเสริมให้เกิดการทำความดีให้มาก และป้องกัน หรือขจัดการทำความชั่วให้น้อยลง ดังที่ สวัสดิ์ สุวรรณ

อักษร (2535, หน้า 69-72) ได้กล่าวว่า นับตั้งแต่ปีการศึกษา 2534 เป็นต้นมา กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดบทบาทของสถานศึกษาในการดำเนินงานตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533 โดยให้มีการสอดแทรกการอบรมจริยธรรมด้านต่าง ๆ เช่น ความรับผิดชอบ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ อดทน มีวินัย พึ่งตนเอง เสียสละ ตรงต่อเวลา ฯลฯ ควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับกรมวิชาการ (2539, หน้า 1) ที่ได้จัดทำคู่มือการพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐาน ซึ่งได้กำหนดพฤติกรรมทางจริยธรรมพื้นฐาน ที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการจัดการศึกษา จะต้องเน้นให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมทางจริยธรรมพื้นฐานดังกล่าว เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต ความเสียสละ ความมีระเบียบวินัย การประหยัด ความอดทน ความรับผิดชอบ ความกตัญญูทดแทน ความเมตตา กรุณา และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 8) กำหนดมาตรฐาน ผู้เรียนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางจริยธรรมไว้ดังนี้ คือ ผู้เรียนจะต้องมีพฤติกรรมทางจริยธรรมที่พึงประสงค์ โดยมีตัวบ่งชี้ดังนี้

1. มีวินัย มีความรับผิดชอบ ปฏิบัติตนตามระเบียบและหลักเบื้องต้นของแต่ละศาสนา
2. ซื่อสัตย์ สุจริต (และมีจรรยาบรรณในวิชาชีพสำหรับอาชีพศึกษา)
3. มีความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
4. ประหยัด ใช้สิ่งของและทรัพย์สินอย่างประหยัด และคุ้มค่าทั้งของตนเองและส่วนรวม
5. มีความกตัญญูทดแทน

และยังสอดคล้องกับนโยบายและแผนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ต่างมุ่งเน้นพัฒนาเยาวชนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาคุณธรรม ความรู้ ความสามารถ ทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ รวมถึงได้พัฒนาคุณภาพ จริยธรรม และทักษะทางสังคมที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ นโยบายและแผนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี จะเห็นได้ว่ากระทรวงศึกษาธิการพยายามที่จะแก้ปัญหาสังคมเหล่านี้ให้เป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการศึกษาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ถือเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ จึงมีความจำเป็นต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยทุกคน ตลอดจนอนาคตของประเทศชาติเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐซึ่งกำหนดไว้ใน มาตรา 81 “รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้ คู่คุณธรรม” จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการ

ปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัย ในศิลปวิทยาการต่าง ๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนา วิชาชีพครูและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ (สำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ, 2540, หน้า 5) และยังสอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2542 รัฐบาล ไทยได้ประกาศให้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 เพื่อเป็นกฎหมายแม่บทใน การจัดการศึกษาตามความในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในมาตรา 6 และมาตรา 24 ทั้งนี้ได้ระบุไว้ใน มาตรา 6 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถ อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2542, หน้า 8 - 9) และในมาตรา 24 ข้อ 4 จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ต่าง ๆ อย่างได้ สดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในทุกวิชา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2542, หน้า 24)

การกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน คณะครูในโรงเรียนจะต้องมีความ คิดเห็นที่สอดคล้องเป็นไปในแนวทางเดียวกัน และต้องสอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนมาก สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นหน่วยงานที่กำหนด นโยบาย แผนงานและงบประมาณ ให้โรงเรียนในสังกัดได้ปฏิบัติตาม

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 14 - 16) ได้กำหนด นโยบายในการประกันคุณภาพการศึกษาด้านมาตรฐานคุณภาพนักเรียนไว้ ดังนี้

นักเรียนที่มีคุณภาพต้องได้รับการพัฒนาคุณลักษณะที่เหมาะสมรอบด้านทั้งในด้านของ ความรู้ความสามารถ ทักษะ สุขภาพกายและจิตที่ดี และคุณธรรมจริยธรรม จากคุณลักษณะ ดังกล่าวจึงได้กำหนดมาตรฐานคุณภาพนักเรียนในระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 9 มาตรฐาน 20 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 นักเรียนมีความรู้พื้นฐานตามระดับการศึกษา

ตัวบ่งชี้ ความรู้พื้นฐานตามหลักสูตรแต่ละระดับการศึกษา

มาตรฐานที่ 2 นักเรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาและความสามารถ ทางด้านคณิตศาสตร์

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร

ตัวบ่งชี้ที่ 2	ความสามารถทางคณิตศาสตร์
มาตรฐานที่ 3	นักเรียนมีความสามารถในการคิดและแก้ปัญหา
ตัวบ่งชี้	ความสามารถในการคิดและแก้ปัญหา
มาตรฐานที่ 4	นักเรียนมีความสามารถในการแสวงหาความรู้และมีนิสัยใฝ่รู้
ใฝ่เรียน	
ตัวบ่งชี้ที่ 1	ความสามารถในการแสวงหาความรู้
ตัวบ่งชี้ที่ 2	นิสัยใฝ่รู้ ใฝ่เรียน
มาตรฐานที่ 5	นักเรียนมีความสามารถในการปฏิบัติงานในชีวิตประจำวัน/งานอาชีพและสามารถใช้เทคโนโลยีในการดำรงชีวิต
ตัวบ่งชี้ที่ 1	ความสามารถในการปฏิบัติงานในชีวิตประจำวัน/งานอาชีพ
ตัวบ่งชี้ที่ 2	ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการดำรงชีวิต
มาตรฐานที่ 6	นักเรียนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ตามวิถีประชาธิปไตย
ตัวบ่งชี้ที่ 1	การเคารพสิทธิส่วนบุคคล ส่วนรวม และกฎระเบียบของสังคม
ตัวบ่งชี้ที่ 2	ความร่วมมือร่วมใจประสานประโยชน์เพื่อส่วนรวม
ตัวบ่งชี้ที่ 3	การใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาาร่วมกัน
มาตรฐานที่ 7	นักเรียนมีสุขภาพสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์
ตัวบ่งชี้ที่ 1	การมีน้ำหนักส่วนสูงและสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์
มาตรฐานของเด็กไทย	
ตัวบ่งชี้ที่ 2	การมีสุขนิสัยในการรักษาสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย
ตัวบ่งชี้ที่ 3	การมีสุขภาพจิตดี
มาตรฐานที่ 8	นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรมที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข
ความสุข	
ตัวบ่งชี้ที่ 1	ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข รู้จักแบ่งปันช่วยเหลือและ
ตอบแทน	
ตัวบ่งชี้ที่ 2	ความซื่อตรงต่อหน้าที่และความถูกต้อง
ตัวบ่งชี้ที่ 3	การใช้สิ่งของและทรัพย์สินอย่างประหยัดคุ้มค่า
ตัวบ่งชี้ที่ 4	การปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบด้วยความมุ่งมั่น รอบคอบและ
ถูกต้อง	

มาตรฐานที่ 9 นักเรียนเห็นคุณค่าอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปวัฒนธรรม และ
ภูมิใจในความเป็นไทย

ตัวบ่งชี้ที่ 1 การเห็นคุณค่าอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและศิลปวัฒนธรรม

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ความภูมิใจในความเป็นไทย

จากนโยบายดังกล่าวจะเห็นว่าในมาตรฐานที่ 8 สำนักงานคณะกรรมการ
การประถมศึกษาแห่งชาติ กำหนดให้โรงเรียนส่งเสริมจริยธรรมที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างมี
ความสุขให้กับนักเรียน ซึ่งคุณธรรมจริยธรรม ได้แก่ ความมีเมตตา ความมีระเบียบวินัย
ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความรู้จักพึ่งตนเอง ความประหยัดและความ
กตัญญูกตเวที จะเห็นได้ว่า ความกตัญญูกตเวที การพึ่งตนเอง การรู้จักประมาณตนเอง และความ
เสียสละไม่เห็นแก่ตัว เป็นพฤติกรรมทางจริยธรรมที่ได้รับการกล่าวถึง เพื่อเป็นแนวทางใน
การปลูกฝังหรือส่งเสริมให้เกิดขึ้นเสมอทั้งในระดับเยาวชนในชาติ ทั้งนี้เพราะสังคมปัจจุบันเป็นสิ่งที่
ซับซ้อน การกระทำหรือพฤติกรรมของสมาชิกย่อมส่งผลโดยตรงและโดยอ้อมแก่ผู้อื่นในสังคม
ด้วย พฤติกรรมทางจริยธรรมที่ผู้วิจัยสนใจจะศึกษาค้นคว้านี้ เป็นพฤติกรรมทางจริยธรรมที่หาก
บุคคลมีอยู่ในตนเองแล้ว สังคมก็จะเกิดความสงบสุขโดยรวม นอกจากนี้ยังสามารถเชื่อมโยง
ให้ทราบถึงพฤติกรรมทางจริยธรรมด้านอื่น ๆ ที่มีอยู่ในตัวบุคคลด้วย พฤติกรรมทางจริยธรรมที่
ผู้วิจัยสนใจศึกษาค้นคว้าแยกเป็น 4 ด้าน ดังต่อไปนี้คือ

1. ความกตัญญูกตเวที
2. การพึ่งตนเอง
3. การรู้จักประมาณตนเอง
4. ความเสียสละ

ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางจริยธรรมดังกล่าวไว้
ดังนี้

ความกตัญญูกตเวที

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546, หน้า 6) ได้ให้ความหมาย
ของความกตัญญูกตเวทีไว้ว่า กตัญญู คือ (กะตัน) น. (ผู้) รู้อุปการะที่ท่านทำให้, (ผู้) รู้คุณท่าน
เป็นคำคู่กันกับ กตเวที [ป.กต ว่า (อุปการคุณ) ที่ท่านทำแล้ว + ญ ว่าผู้รู้].

กตเวที (กะตะ-) น. ความเป็นผู้ประกาศคุณท่าน, ความเป็นผู้สนองคุณท่าน, เป็นคำคู่กัน
กับ กตัญญูตา. (ป).

กรมวิชาการ (สุวรรณี ปราบริทธิ์, 2538, หน้า 15, อ้างอิงใน กรมวิชาการ, 2523, หน้า
148) ได้ให้ความหมายของความกตัญญูกตเวทีไว้ว่า หมายถึง ความรู้สึกในการอุปการคุณหรือ

บุญคุณที่ผู้อื่น หรือสิ่งอื่นที่มีต่อเรา กตเวทียุติ หมายถึง การแสดงออกและการตอบแทนบุญคุณ ดังนั้นความกตัญญูกตเวทียุติ จึงหมายถึง ความรู้บุญคุณและตอบแทนคุณต่อคนอื่นและสิ่งอื่นที่มีบุญคุณ

พระเทพเวที (2532, หน้า 78) ได้ให้ความหมายของความกตัญญูกตเวทียุติไว้ว่า หมายถึง ผู้รู้จักคุณค่าแห่งการกระทำดีของผู้อื่น และแสดงออก เพื่อบูชาความดีนั้น

สุวรรณี ปราบริทธิ์ (2538, หน้า 16) ได้ให้ความหมายของความกตัญญูกตเวทียุติไว้ว่า หมายถึง ความรู้สึกในการอุปการคุณหรือบุญคุณที่ผู้อื่นหรือสิ่งอื่นที่มีต่อเรา กตเวทียุติ หมายถึง การแสดงออกและการตอบแทนบุญคุณ ดังนั้นความกตัญญูกตเวทียุติจึงหมายถึง ความรู้บุญคุณ และตอบแทนคุณต่อคนอื่นและสิ่งอื่นที่มีบุญคุณ

กัลยา ศรีปาน (2543) ได้ให้ความหมายของความกตัญญูกตเวทียุติไว้ว่า หมายถึง ความรู้สึกสำนึกในคุณงามความดีของสถาบัน บุคคล วัตถุ หรือสิ่งของที่เป็นประโยชน์แก่ตนเอง และสังคม กตเวทียุติ หมายถึง การกระทำเพื่อตอบแทนความดีของ สถาบัน บุคคล สัตว์ หรือสิ่งของที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม โดยกระทำการตอบแทนตามสมควรแก่ฐานะของตน

พอสรุปได้ว่า ความกตัญญูกตเวทียุติ หมายถึง การรู้บุญคุณและการตอบแทนคุณแก่บุคคล หรือสิ่งอื่น ๆ ที่มีบุญคุณต่อตนเอง ได้แก่ ความกตัญญูกตเวทียุติต่อบุคคล ต่อสถาบัน ต่อสัตว์ และต่อสังคม

การพึ่งตนเอง

สุชีพ ปุญญานุภาพ (2520, หน้า 3) ได้อธิบายความหมายของการพึ่งตนเองไว้ว่า หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่ศึกษาหาความรู้ เป็นนิมิต ฝึกฝนตนเองให้มีความสามารถ และความชำนาญ ใช้ความรู้ ความสามารถของตนให้เต็มที่ก่อนที่จะขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น รวมทั้งมีความเข้มแข็ง อดทนและไม่ท้อต่ออุปสรรคทั้งปวง

ความกตัญญูกตเวทียุติ การพึ่งตนเอง การรู้จักประมาณตนเอง และความความเสียสละ

เฉลิมชัย รัตนกร (2527, หน้า 8) ได้ให้ความหมายของการพึ่งตนเองไว้ว่า หมายถึง การเป็นตัวของตัวเอง เชื่อมมั่นในคุณธรรม คุณค่าความสามารถของตนเอง และไม่ทำตนให้เป็นภาระแก่ผู้อื่น และยังหมายถึงพฤติกรรมต่อไปนี้เป็น การศึกษาหาความรู้อยู่เป็นเนืองนิตย์ ฝึกฝนตนเองให้มีความสามารถและความชำนาญ มีความเข้มแข็ง อดทน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคและปัญหาทั้งปวง

พอสรุปได้ว่า การพึ่งตนเอง หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่มุ่งกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองในลักษณะดังนี้คือ ปฏิบัติงานที่ต้องรับผิดชอบโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ตัดสินใจในสิ่ง

ต่าง ๆ ได้อย่างมั่นใจ กล่าวเผชิญปัญหาและปฏิบัติตนในโอกาสและสถานที่ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

การรู้จักประมาณตนเอง

สุวรรณี ปราปวิจิต (2538, หน้า 19) ได้ให้ความหมายของการรู้จักประมาณตนเองไว้ว่า หมายถึง การรู้จักประมาณตนในการใช้สิ่งทั้งหลายพอเหมาะพอควรให้ได้ประโยชน์มากที่สุด ไม่ยอมให้มีส่วนเกินมากนัก รวมทั้งการรู้จักระมัดระวัง รู้จักยับยั้งความต้องการให้อยู่ในกรอบและขอบเขตที่พอเหมาะพอควร

วิบูลลักษณ์ สุขแป (2540, หน้า 8) ได้ให้ความหมายของการประมาณตนเองไว้ว่า หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรให้ถูกต้องและเหมาะสม การรู้จักใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ ให้เหมาะสมกับกาลเทศะ

คมกฤษ ใจคำปัน (2544, หน้า 8) ได้ให้ความหมายของการประมาณตนเองไว้ว่า หมายถึง การกระทำการต่าง ๆ ให้พอเหมาะ พอดี พอควรกับตนเอง ได้แก่ การรู้จักประมาณตนในการบริโภคอาหารหรือสื่อต่าง ๆ การรู้จักประมาณตนตามกำลังทรัพย์ การรู้จักประมาณตนในการแสดงพฤติกรรมต่อบุคคลอื่น และการรู้จักประมาณตนในการทำงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ

พอสรุปได้ว่า การรู้จักประมาณตนเอง หมายถึง การรู้จักประมาณตนในการบริโภคอาหาร หรือสื่อต่าง ๆ รู้จักประมาณตนตามกำลังทรัพย์ รู้จักประมาณตนในการแสดงพฤติกรรมต่อบุคคลอื่น การรู้จักประมาณตนในการทำงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ และการใช้สิ่งทั้งหลายพอเหมาะพอควรให้ได้ประโยชน์มากที่สุด รวมทั้งการรู้จักระมัดระวัง รู้จักยับยั้งความต้องการให้อยู่ในกรอบและขอบเขตที่พอเหมาะพอควร เช่น การรู้จักประมาณตนในการจ่ายทรัพย์เท่าที่จำเป็นให้สมควรแก่อัตภาพ การรู้จักประมาณในการยับยั้งความปรารถนาความอยากของตน ให้อยู่ในขอบเขตที่เหมาะสมแก่ภาวะและฐานะของตนเองในการดำเนินชีวิตประจำวัน

ความเสียสละ

กรมศาสนา (อารมย์ สดมี, 2537, หน้า 24 อ้างอิงใน กรมศาสนา, 2521, หน้า 28) ได้ให้ความหมายของความเสียสละไว้ว่า หมายถึง การรู้จักยอมละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อส่วนรวม หรือบริจาคสิ่งของเงินทองแก่ผู้อื่นที่ควรรับ รวมทั้งเพื่อส่วนรวม เพื่อสาธารณกุศล มีการบำรุงการศึกษา โรงพยาบาล ทำถนน สร้างสะพาน หรือบริจาคทรัพย์ช่วยเหลือผู้ประสบทุกข์ภัยต่าง ๆ เป็นต้น

โพธิ์ทอง จิตอ่อนน้อม (2529, หน้า 7) ได้ให้ความหมายของความเสียสละไว้ว่า หมายถึง การละความเห็นแก่ตัว การทำเพื่อคนอื่นหรือส่วนรวมการให้ปันแก่บุคคลอื่น หรือกลุ่ม

บุคคลที่ควรให้ด้วยกำลังกาย กำลังทรัพย์ กำลังความคิด รวมทั้งการรู้จักสละตนในตนเองด้วย

สุรติ อำนวยศิริสุข (2534, หน้า 18) ได้ให้ความหมายของความเสียสละไว้ว่า หมายถึง การละความเห็นแก่ตัว การให้ปันแก่คนที่ควรให้ด้วยกำลังกาย กำลังทรัพย์ กำลังสติปัญญา รวมทั้งการรู้จักการสละทั้งอารมณ์ร้ายในตัวเองด้วย

ไพโรจน์ ปานอยู่ (2536, หน้า 5) ได้ให้ความหมายของความเสียสละไว้ว่า หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกโดยการให้เพื่อนยืมอุปกรณ์การเรียน แบ่งปันอาหาร หรือสิ่งของให้เพื่อน น้องหรือบุคคลอื่น ช่วยทำงานในบ้าน โรงเรียน ชุมชน สละที่นั่งให้บุคคลที่อ่อนแอกว่า ไม่เอาเปรียบเพื่อนร่วมงาน เต็มใจทำงานเมื่อได้รับการขอหรือหวังใจ

จากความหมายของความเสียสละดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า หมายถึง การรู้จักยอมละประโยชน์ส่วนตน เพื่อส่วนรวม การให้ปันแก่คนที่ควรให้ด้วยกำลังกาย กำลังทรัพย์ และกำลังสติปัญญา

นอกจากนี้ สุรติ อำนวยศิริสุข (2534, หน้า 19) ได้สรุปถึงพฤติกรรมของความเสียสละไว้ดังนี้

1. การให้ทางกาย เช่น ช่วยเหลือผู้อื่นทำธุรการงานที่ไม่มีโทษ, ไม่นิ่งดูตาย
2. การให้ทางวาจา เช่น ช่วยเหลือให้คำแนะนำในทางโลก และทางธรรม, ช่วยเจรจาเอาเป็นธุระให้สำเร็จประโยชน์
3. การให้ทางกำลังสติปัญญา เช่น ช่วยแสดงความเห็นอย่างตรงไปตรงมา ช่วยแก้ปัญหาเดือดร้อนแก่คนที่ไม่ทำผิด ช่วยคิดหาแนวทางที่ถูกที่ชอบ และช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ผู้อื่นตามกำลังสติปัญญา
4. การให้ด้วยกำลังทรัพย์ เช่น แบ่งปันเครื่องบริโภค อุปโภคให้แก่ผู้ขัดสนที่สมควรให้, แบ่งปันเงินทองให้แก่ผู้ขัดสนที่สมควรให้, สละทรัพย์เพื่อสาธารณกุศล
5. การให้ทางใจ เช่น ยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นมีความสุข ไม่อิจฉาตางอแง ให้อภัยในความผิดของผู้อื่นที่ล้า้นกผิด ไม่มีการสมน้ำหน้าผู้อื่นที่เปลื้องปล้ำ และไม่โลภอยากได้ของผู้อื่นมาเป็นของตน

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม

พัฒนาการทางจริยธรรม หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการดำรงชีวิตให้อยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม ประกอบด้วยความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของคนที่มีต่อตนเองต่อผู้อื่นและสังคม ผลจากการพัฒนาทางจริยธรรมของบุคคลจะทำให้เกิดความสุขและความเจริญทั้งทางวัตถุและจิตใจ ในสังคมและโลกส่วนรวม ดังทฤษฎีพุทธจริยธรรมของพระธรรมปิฎก (ประยุทธ์

ปยุตโต. 2529, หน้า 12-14) กล่าวสรุปได้ว่า คำว่า จริย/จริยา ตลอดจนจริยธรรมมีความหมายกว้างกว่านั้น คือ หมายถึงการดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่ การยังชีวิตให้เป็นไป การครองชีวิต การใช้ชีวิต การเคลื่อนไหวของชีวิตทุกแง่ ทุกด้านทุกระดับ ทั้งทางกาย ทางวาจา ทางใจ จริยธรรมที่จะพูดต่อไปขอทำความเข้าใจกันก่อนว่า จะใช้ในความหมายที่กว้างอย่างนี้แม้แต่การปฏิบัติกรรมฐาน เจริญสมาธิ บำเพ็ญสมณะ เจริญวิปัสสนา ก็รวมอยู่ในคำว่า จริยธรรม พุทธจริยธรรมตามแนวที่พระวชิรญาณมุนี แสดงไว้นั้นสอดคล้องกับหลักจริยธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ พระพุทธพจน์นี้แสดงว่า หลักจริยธรรมในพระพุทธศาสนาไม่ได้สอนเพียงให้หยุดทำชั่วและให้ทำความดีเท่านั้นแต่ยังครอบคลุมถึงการชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ปราศจากกิเลสอีกด้วย

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524, หน้า 13-16) ได้กล่าวถึงทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์ (Piaget) พบว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ขึ้นอยู่กับความฉลาดในการรับรู้ กฎเกณฑ์และลักษณะต่าง ๆ คือ พัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลนั่นเอง ซึ่งเพียเจต์ได้แบ่งพัฒนาการทางสติปัญญาไว้ 4 ขั้น คือ

1. ขั้นรับรู้จากประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (Sensorimotor Operation) เป็นระยะตั้งแต่แรกเกิด – 2 ปี เด็กจะรับรู้ทางประสาทสัมผัสอย่างง่าย ๆ ทำให้เกิดการพัฒนาการทางสติปัญญาและความนึกคิด เด็กจะมีโครงสร้างทางความคิดจากสิ่งที่พบเห็นและจากสิ่งที่สัมผัส
2. ขั้นความคิดก่อนปฏิบัติการ (Pre – Operational Thinking) ช่วงอายุ 2-7 ปี เด็กเริ่มใช้ภาพแทนวัตถุและเหตุการณ์ สามารถเลียนแบบคนอื่นได้และพัฒนาอย่างรวดเร็ว สามารถใช้ภาษาติดต่อทางสังคมได้อย่างกว้างขวาง และเริ่มพัฒนาความคิดเชิงตรรกศาสตร์ ความคิดส่วนใหญ่ต้องเกิดจากการรับรู้จากประสาทสัมผัส
3. ขั้นปฏิบัติการด้วยรูปธรรม (Concrete Operational Thinking) ช่วงอายุ 7 - 11 ปี เด็กจะมีความคิดเชิงตรรกศาสตร์ ในสิ่งที่มองเห็นและจับต้องได้ และค้นหาความจริงเกี่ยวกับวัตถุและสิ่งแวดล้อมมาเป็นแบบแผน
4. ขั้นปฏิบัติการด้วยนามธรรม (Formal Prepositional Think or Formal Operational Thinking) ช่วงอายุ 11 – 15 ปี พัฒนาการทางสติปัญญาและความคิดของเด็กเป็นขั้นสูงสุด สามารถคิดหาเหตุผลนอกเหนือข้อมูลที่มีอยู่ได้ สามารถแก้ปัญหาด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเพียเจต์พบว่า การตัดสินใจทางจริยธรรมมีส่วนสัมพันธ์กับหลักการทางสติปัญญาด้วย และการพัฒนาการทางจริยธรรมจะเป็นไปตามลำดับขั้นต่อเนื่องกันโดยเพียเจต์ได้แบ่งระดับพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ คือ

4.1 ขั้นก่อนจริยธรรม อายุแรกเกิด 3 ปี เป็นขั้นที่ยึดถือตนเองเป็นส่วนใหญ่อะแต่ใจตนเอง ไม่เข้าใจและไม่รับรู้สภาพแวดล้อมและกฎเกณฑ์ใด ๆ ทั้งสิ้น การประพฤติปฏิบัติกระทำอย่างอิสระ เพื่อสนองความต้องการทางร่างกายของตน

4.2 ขั้นยึดคำสั่งหรือความจริงที่เห็นได้ชัด ช่วงอายุ 4 – 11 ปี เริ่มพัฒนาจริยธรรมสามารถเข้าใจบทบาทของตนเอง ประพฤติโดยยึดคำสั่งเป็นกฎเกณฑ์ เป็นระยะว่านอนสอนง่าย เชื่อฟังอยู่ในโอวาท ไม่เข้าใจเหตุผลในทางนามธรรม ยึดปริมาณทางกายภาพที่เห็นได้ชัด เช่น ขนาดของความเสียหายที่เกิดจากการกระทำ เป็นระยะที่สามารถปลูกฝังจริยธรรมได้ง่าย

4.3 ขั้นยึดหลักการแห่งตน เริ่มอายุ 12 ปีขึ้นไป การพัฒนาพฤติกรรมในวัยนี้เป็นระยะค่อนข้างยาก เพราะเด็กจะใช้สติปัญญาหาเหตุผลเป็นระยะแสวงหาค่านิยมของตนเอง เพื่อนำไปสู่การดำเนินชีวิตเมื่อเป็นผู้ใหญ่ เด็กจะใช้สติปัญญาในการตัดสินจริยธรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg)

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524, หน้า 29-30) ได้กล่าวถึงทฤษฎีพัฒนาการของโคลเบอร์ก (Kohlberg) ซึ่งได้ทำการศึกษาค้นคว้าโดยอาศัยแนวคิดของเพียเจต์ (Piaget) เป็นพื้นฐาน โคลเบอร์กเชื่อว่าพัฒนาการทางการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของมนุษย์เป็นไปตามลำดับขั้น บุคคลจะพัฒนาข้ามขั้นไม่ได้ เพราะการใช้เหตุผลในระดับที่สูงขึ้นไปจะเกิดขึ้นได้ด้วยการมีความสามารถในการใช้เหตุผลในขั้นต่ำอยู่ก่อนแล้ว และต่อมาบุคคลจะได้รับประสบการณ์ทางสังคมใหม่ ๆ หรือเข้าใจความหมายของประสบการณ์เก่า ๆ ขึ้นสูงต่อไปมีมากขึ้นตามลำดับ ส่วนเหตุผลในขั้นต่ำกว่าก็จะถูกใช้น้อยลงจนถูกละทิ้งไปในที่สุด โคลเบอร์ก ได้แบ่งพัฒนาการออกเป็น 3 ระดับ แต่ละระดับแบ่งเป็น 2 ขั้นดังนี้

ระดับที่ 1 ระดับก่อนกฎเกณฑ์เป็นพัฒนาการของเด็กอายุ 2 – 10 ปี เด็กจะใช้การลงโทษและรางวัลเป็นการตัดสินความถูกความผิด เป็นวัยเชื่อถือผู้ใหญ่ ความสนใจจะอยู่ที่ตนเอง ไม่เข้าใจระเบียบแบบแผนหรือกฎเกณฑ์ทางสังคม พัฒนาการของเด็กวัยนี้มี 2 ขั้นคือ

ขั้นที่ 1 เป็นขั้นการใช้การลงโทษเป็นเหตุผลของการตัดสิน เป็นวัยที่มีอายุระหว่าง 2 – 7 ปี เป็นขั้นหลบหลีกการถูกลงโทษ เด็กจะทำตามกฎเกณฑ์หรือคำสั่งของผู้ใหญ่เพราะกลัวการลงโทษ

ขั้นที่ 2 เป็นขั้นใช้การตอบสนองความต้องการของตนเป็นเหตุผลในการตัดสิน เป็นวัยที่มีอายุระหว่าง 7 – 10 ปี เป็นขั้นการแสวงหารางวัล เด็กจะทำดีตามคำสั่ง กฎระเบียบต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนต้องการ รางวัลเป็นสิ่งตอบแทนมาตัดสินใจในการประพฤติปฏิบัติ

ระดับที่ 2 ระดับตามกฎหมาย เป็นพัฒนาการของเด็กอายุ 10 – 16 ปี พัฒนาการทางจริยธรรมระดับนี้จะยึดถือกฎเกณฑ์ของสังคมหรือกลุ่ม ไม่อยากทำความผิดเพราะต้องการให้กลุ่มหรือสังคมยอมรับตน หรือให้ตนเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม เป็นวัยที่ยึดถือบุคคลที่ตนรักเป็นแบบฉบับหรือระเบียบของกลุ่มเป็นเกณฑ์แบ่งเป็น 2 ขั้นต่อเนื่องจาก 2 ขั้นแรกคือ

ขั้นที่ 3 ขั้นให้การยอมรับของสังคมเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ ช่วงอายุ 10 – 13 ปี ขั้นนี้เด็กจะทำตามความคิดเห็นของกลุ่ม ทำตามกฎเกณฑ์หรือแบบฉบับของสังคม เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่มหรือสังคม ทำตามผู้อื่นที่เห็นชอบ

ขั้นที่ 4 ขั้นใช้ระเบียบแบบแผนหรือกฎเกณฑ์ของสังคมเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ ช่วงอายุ 13 – 16 ปี เป็นที่ทำหน้าที่ของสังคม เด็กจะใช้กฎเกณฑ์ ระเบียบ แบบแผน ของสังคมมาเป็นเกณฑ์ในการดำเนินชีวิต และจะปฏิบัติหน้าที่ตามค่านิยมและกฎเกณฑ์หรือสังคม เพื่อความเป็นสมาชิกของกลุ่มหรือสังคม เป็นวัยที่ทำหน้าที่เพื่อประโยชน์ของกลุ่ม

ระดับที่ 3 ระดับเหนือกฎหมาย ช่วงอายุ 16 ปีขึ้นไป ระดับนี้จะเข้าใจค่านิยม คุณค่าทางจริยธรรมและหลักที่นำมาใช้ในสังคมในสภาพการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมไม่ยึดตัวบุคคลหรือค่านิยมเฉพาะกลุ่ม เป็นจริยธรรมที่แยกออกจากกฎเกณฑ์ตายตัว และการคาดหวังของคนอื่น แต่ใช้ความคิดตรึกตรองซึ่งใจเป็นแนวทางเลือกประพฤติปฏิบัติ แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนต่อเนื่องจาก 4 ขั้นแรกตามลำดับ

ขั้นที่ 5 ขั้นใช้สัญญาทางสังคมเป็นเหตุผลในการตัดสินใจเลือกกระทำโดยมีเหตุผลนำค่านิยมของสังคม สภาพการณ์สิทธิหน้าที่ ตลอดจนกฎเกณฑ์ที่เป็นเหตุผลที่คนส่วนใหญ่ยอมรับมาเป็นเหตุผลในการตัดสินใจการกระทำโดยไม่ขัดต่อสิทธิอันพึงมีพึงได้ของคนส่วนใหญ่ เพราะเห็นความสำคัญของคนหมู่มาก สามารถบังคับใจตนเองได้ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การกระทำจะคำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่นเป็นช่วงอายุ 16 ปีขึ้นไป

ขั้นที่ 6 ขั้นที่ใช้จริยธรรมเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ เป็นระดับพัฒนาการที่เห็นในผู้ใหญ่ที่มีความรู้และประสบการณ์อย่างกว้างขวาง มีวัฒนธรรมดีงาม มีความเจริญทางสติปัญญา ขั้นนี้เป็นขั้นสูงสุดของเหตุผลทางจริยธรรม คำนึงถึงความถูกต้องเป็นเกณฑ์การตัดสินใจ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อความสงบสุขของส่วนรวม เป็นขั้นที่บุคคลมีความละเอียดต่อการทำความชั่ว ไม่ทำผิดทั้งในที่ลับและที่แจ้ง เป็นขั้นที่ยอมรับคุณค่าของมนุษย์

พัฒนาการของเหตุผลทางจริยธรรม 6 ขั้นนี้ จัดเป็น 3 ระดับดังในตาราง

ตาราง 1 แสดงพัฒนาการของเหตุผลทางจริยธรรม 6 ขั้น ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ ในทฤษฎีพัฒนาพฤติกรรมทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

ขั้นการใช้เหตุผลทางจริยธรรม	ระดับจริยธรรม
ขั้นที่ 1 ขั้นการหลบหลีกการถูกลงโทษ (อายุ 2-7 ปี)	1. ระดับก่อนเกณฑ์
ขั้นที่ 2 ขั้นการแสวงหารางวัล (อายุ 7-10 ปี)	อายุ 2 - 10 ปี
ขั้นที่ 3 ขั้นทำตามผู้อื่นเห็นชอบ (อายุ 10 - 13 ปี)	2. ระดับตามกฎหมายเกณฑ์
ขั้นที่ 4 ขั้นทำตามหน้าที่ทางสังคม (อายุ 13 - 16 ปี)	อายุ 10 - 16 ปี
ขั้นที่ 5 ขั้นใช้สัญญาสังคม (อายุ 16 ปีขึ้นไป)	3. ระดับเหนือกฎหมายเกณฑ์
ขั้นที่ 6 ขั้นใช้หลักการจริยธรรมสากล (วัยผู้ใหญ่)	อายุ 16 ปีขึ้นไป

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของแบนดูรา (Social Learning Theory)

อาร์มย์ สูดมี (2537, หน้า 31-32 อ้างอิงใน Bandura, 1963 หน้า 120) นักจิตวิทยาชาวอเมริกันเชื่อว่า พฤติกรรมทางสังคมเกิดจากการเรียนรู้ โดยการสังเกตและเลียนแบบจากบุคคลอื่น จากผลการทดลองกับเด็ก 5 ปี แบนดูรา สรุปความคิดเห็นจากผลการทดลองว่า เด็ก ๆ ไม่เพียงแต่จะเรียนรู้พฤติกรรมต่าง ๆ จากการสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่นเท่านั้น หากยังเรียนรู้โดยไม่มีแรงเสริมกำลังจากภายนอกอีกด้วย จากนั้น แบนดูรา ได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับอิทธิพลของรางวัลและการลงโทษที่มีต่อพฤติกรรมของเด็ก และพบว่า การเห็นพฤติกรรมที่ได้รับรางวัลหรือการลงโทษจะมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมตอบสนองของเด็กในครั้งแรกเท่านั้น แต่ไม่ใช่ปัจจัยโดยตรงของการสร้างพฤติกรรม ปัจจัยสำคัญอยู่ที่ว่าเด็กได้รับรางวัลหรือถูกลงโทษจากการแสดงพฤติกรรมของตนเป็นครั้งแรก

ปัจจุบันนี้นักจิตวิทยาในกลุ่มการเรียนรู้ทางสังคม ได้นำแนวคิดของนักจิตวิทยา ในกลุ่มพัฒนาการทางปัญญาและความคิดมาผสมผสานกับหลักการของตน และประกาศทฤษฎีขึ้นมาใหม่ให้ชื่อว่า ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาและสังคม (Cognitive Social learning Theory) ทฤษฎีนี้มีความคิดพื้นฐาน ดังนี้

1. แต่ละบุคคลจะมีหน้าที่ปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมตลอดเวลา บุคคลและสิ่งแวดล้อมต่างมีอิทธิพลต่อกันและกันเสมอ
2. บุคคลอาจจะเรียนรู้จากการเลียนแบบอย่างของผู้อื่น โดยไม่มีแรงเสริมกำลังจากภายนอก

3. การเรียนรู้และการได้รับรู้ อาจจะไม่ใช่สิ่งเดียวกับการแสดงพฤติกรรม แรงเสริมกำลัง อาจจะไม่ใช่สิ่งสำคัญในการเสริมสร้างพฤติกรรม แต่แรงเสริมกำลังมีความสำคัญและอิทธิพลต่อการกระทำต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของบุคคล

4. การรับรู้และการคาดหวังทางปัญญาความคิดจะมีผลต่อการกระทำของบุคคล
การดำเนินถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำของตน เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเลือกวิธี
แสดงพฤติกรรมของบุคคล

5. กระบวนการทางปัญญาความคิด จะช่วยให้คุณจะสามารถควบคุมตนเอง ควบคุมพฤติกรรมและประเมินคุณค่าของตนเองได้

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาจริยธรรมของบุคคล

สุพล วังสินธ์ (2534, หน้า 33) กล่าวถึงการศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาจริยธรรม จะช่วยในการอธิบายว่า การที่บุคคลมีคุณสมบัติทางจริยธรรมแตกต่างกันนั้น มีความเกี่ยวเนื่องมาจากปัจจัยใดบ้าง และจะเป็นแนวทางในการพัฒนาจริยธรรมให้สูงขึ้น โดยการพัฒนางองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับจริยธรรม ซึ่งจำแนกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านกายภาพ ได้แก่ การศึกษา อายุ และเพศของคุณ
2. องค์ประกอบทางบุคลิกภาพ ได้แก่

2.1 ลักษณะที่มุ่งอนาคต หมายถึง ความปรารถนาที่จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี แม้จะเผชิญอุปสรรคต่าง ๆ ก็ไม่ย่อท้อ ทั้งนี้โดยมุ่งที่จะให้เกิดผลสำเร็จที่พึงตามตามความปรารถนาในอนาคตเป็นหลัก

2.2 เจตคติต่อกฎหมาย ความเป็นระเบียบและศีล 5 หมายถึงความคิดเห็น
ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อกฎหมาย ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและศีล 5

3. องค์ประกอบทางสภาพแวดล้อม ได้แก่ ฐานะทางครอบครัว ผู้เลี้ยงดู วิธีการเลี้ยงดู การใช้สื่อมวลชน สภาพแวดล้อมที่โรงเรียน และอิทธิพลของตัวแบบ

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (อารมย์ สุกมณี, 2537, หน้า 32 - 34 อ้างอิงใน ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2524, หน้า 9 - 15) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องหรือมีอิทธิพลต่อจริยธรรม พอสรุปได้ดังนี้

- ## 1. อายุและระดับการศึกษา

ผลการวิจัยส่วนใหญ่ในสังคมปัจจุบันยังไม่สามารถแยกตัวแปรที่เป็นอายุออกจากตัวแปรที่เป็นระดับการศึกษาของบุคคลได้ กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุน้อยระดับการศึกษาต่ำ และกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุมากก็จะมีระดับการศึกษาสูงตามไปด้วย โคลเบอร์ก (Kohlberg) ได้ประมวลผลการวิจัยไว้ว่า ความรู้ทางจริยธรรมนั้นส่วนใหญ่ไม่ทำให้เข้าใจพัฒนาการทางจริยธรรม

ได้มากนัก เป็นแต่เพียงสะท้อนให้เห็นระดับสติปัญญา ภูมิหลังทางวัฒนธรรม และความต้องการที่จะให้คนอื่นชื่นชมตนของผู้ถูกศึกษาเท่านั้น ส่วนพฤติกรรมทางจริยธรรมนั้น ไม่พบว่าคนที่มีอายุมากจะมีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับการโกง ขโมยความซื่อสัตย์ ความเสียสละ และการเห็นแก่ตัวส่วนแตกต่างจากคนที่มีอายุน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพฤติกรรมทางจริยธรรมนั้นขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่บุคคลนั้นกำลังประสบอยู่มากกว่าจะขึ้นอยู่กับลักษณะนิสัยทางจริยธรรมของบุคคลแต่เพียงอย่างเดียว นอกจากนี้บุคคลอาจมีพฤติกรรมที่เหมือนกัน แต่มีเหตุผลในการเลือกกระทำแตกต่างกันได้เสมอ

2. เพศ

แม้ว่าความมีจริยธรรมสูงจะมีลักษณะที่สังคมกำหนดไว้สำหรับเพศใดเพศหนึ่งโดยเฉพาะ แต่สิ่งที่กระตุ้นความสนใจในการเปรียบเทียบจริยธรรมของชายกับหญิงคือทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ فروยด์ ซึ่งทำนายว่า ชายจะมีจริยธรรมสูงกว่าหญิง และทฤษฎีพัฒนาการของลักษณะที่ส่งเสริมจริยธรรมซึ่งให้ข้อทำนายที่ตรงกันข้ามกับทฤษฎีของ فروยด์ว่า เพศ กับ อายุ ร่วมกันจะช่วยให้เข้าใจพัฒนาการทางจริยธรรมได้ละเอียดยิ่งขึ้นอย่างไรก็ตามการเปรียบเทียบความแตกต่างทางจริยธรรม ระหว่างหญิงกับชาย ควรจะพิจารณาตัวแปรหรือลักษณะทางสังคมอื่น ๆ ด้วย

3. ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว

อารมย์ สุธมภ์ (2537, หน้า 33 - 34 อ้างอิงใน พูนศิริ ไศภารักษ์, 2527, หน้า 76) ได้กล่าวถึงปัจจัยหรือองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาจริยธรรม ของบุคคลอีกปัจจัยหนึ่งได้แก่ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ซึ่งจะส่งผลต่อพัฒนาการ ทางจริยธรรมของเด็กตั้งแต่วัยเริ่มต้น ครอบครัวมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาจริยธรรมของวัยรุ่นมาก โดยผลการวิจัยระบุว่าวัยรุ่นไทยมีความสามารถในการให้เหตุผลทางจริยธรรมที่ต่ำที่สุด คือ วัยรุ่นชายและวัยรุ่นจากครอบครัวที่มีระดับฐานะทางเศรษฐกิจปานกลาง และต่ำ นักทฤษฎีและผู้ค้นคว้าทางด้านจริยธรรมส่วนมากจะเชื่อว่า ประสบการณ์ของเด็กที่มาจากครอบครัวระดับต่าง ๆ กัน ย่อมจะแตกต่างกัน อันทำให้จริยธรรมของเด็กเหล่านี้แตกต่างกันหากด้วย ฮอบแมน (Hoffman) เชื่อว่า ฐานะทางครอบครัวอาจมีอิทธิพลต่อการเลือกใช้วิธีอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ และการอบรมเลี้ยงดูเด็กด้วยวิธีที่แตกต่างกันอาจเป็นสามเหตุสำคัญของการพัฒนาทางจริยธรรมของเด็กได้

จากหลักการและแนวคิดของทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม ตลอดจนองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลดังกล่าวข้างต้นนั้นแสดงให้เห็นว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์นั้นขึ้นอยู่กับระดับอายุ และสติปัญญา โดยจะพัฒนาการไป

ตามลำดับขั้นตั้งแต่ขั้นที่ไม่มีจริยธรรมใดเลย จนถึงขั้นสูงสุดคือ ปฏิบัติดีแก่ทุก ๆ คน นอกจากนี้ พฤติกรรมของบุคคลยังเกิดจากการเรียนรู้ด้วยการสังเกต และการเลียนแบบอีกด้วย อย่างไรก็ตาม การที่บุคคลจะมีจริยธรรมอยู่ในระดับใดนั้น ยังขึ้นอยู่กับองค์ประกอบอื่น ๆ ทั้งทางกายภาพ บุคลิกภาพและสภาพแวดล้อม ซึ่งจะทำให้พัฒนาการและระดับจริยธรรมของบุคคลแตกต่างกัน การศึกษาทฤษฎีและองค์ประกอบต่าง ๆ จะนำไปสู่การหาแนวทางที่เหมาะสมเพื่อปลูกฝังจริยธรรม ที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นแก่บุคคลต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยภายในประเทศ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพศกับจริยธรรมของบุคคล

เจียมจิต บุญรักษ์ (2534, หน้า 107 - 110) ได้ศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมตามหลักเบญจธรรมของนักศึกษา วิทยาลัยพลศึกษาในภาคเหนือ เพื่อที่จะเปรียบเทียบพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักศึกษาชายและนักศึกษาหญิง ระหว่างนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และนักศึกษาชั้นปีที่ 2 ผลการศึกษาปรากฏว่าพฤติกรรมทางจริยธรรมตามหลักเบญจธรรมของนักศึกษานักเรียนชายและนักศึกษานักเรียนหญิงมีความแตกต่างกันโดยที่นักศึกษานักเรียนหญิงมีพฤติกรรมทางจริยธรรมสูงกว่านักศึกษานักเรียนชาย และนักศึกษานักเรียนชั้นปีที่ 2 มีพฤติกรรมทางจริยธรรมสูงกว่านักศึกษานักเรียนชั้นปีที่ 1

อำนาจ ชมพวงศ์ (2535, หน้า 94-95) ได้ศึกษาค่านิยมพื้นฐานบางประการของนักศึกษาวิทยาลัยครูสาขาการศึกษาในสหวิทยาลัยทักษิณ โดยเฉพาะค่านิยมพื้นฐานในด้านการพึ่งตนเอง ความขยันหมั่นเพียรและมีความรับผิดชอบ การประหยัดและออม การเคารพกฎหมาย พบว่านักศึกษานักเรียนชั้นปีที่ 1 2 3 และ 4 มีค่านิยมพื้นฐานไม่แตกต่างกัน และเมื่อศึกษาเปรียบเทียบระหว่างเพศชาย เพศหญิง และสถาบันก็ไม่พบความแตกต่างเช่นเดียวกัน

จารุวรรณ พานทอง (2536, หน้า 76) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาและเปรียบเทียบเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนตามตัวแปรเพศ ระดับชั้นและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชาย 232 คน นักเรียนหญิง 192 คน ผลการวิจัยพบว่า การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่แตกต่างกัน จะให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วีรวรรณ อามระดิษ (จุฬาลักษณ์ เรืองณรงค์, 2537, หน้า 27 อ้างอิงใน วีรวรรณ อามระดิษ, 2522 หน้า บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางด้านจริยธรรม

ของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจากกลุ่มประชากรในกรุงเทพมหานคร โดยมุ่งที่จะศึกษาค่านิยมในเรื่องของความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละ การประหยัด และออมทรัพย์ และการเคารพผู้อาวุโส ผลการศึกษาปรากฏว่านักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีความคิดเห็นแตกต่างกัน นอกจากนั้นที่อยู่อาศัยยังเป็นตัวแปรอิสระที่ทำให้ความคิดเห็นของนักเรียนแตกต่างกันอีกด้วย

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า พบทั้งความแตกต่าง ไม่แตกต่างและมีความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับจริยธรรมของบุคคล กล่าวคือ จริยธรรมอาจขึ้นกับเพศหรือไม่ก็ได้ ซึ่งยังไม่สามารถหาข้อสรุปได้ว่า เพศชายและเพศหญิง เพศใดมีจริยธรรมสูงกว่ากันเนื่องจากจริยธรรมบางอย่างเพศชายอาจมีสูงกว่าหญิง และจริยธรรมบางอย่างเพศหญิงสูงกว่าชายทั้งนี้เนื่องมาจากลักษณะองค์ประกอบอื่น ๆ ด้วย เช่น การอบรมเลี้ยงดู หรือการกำหนดบทบาทของเพศชายและเพศหญิงแตกต่างกันออกไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระดับสติปัญญากับจริยธรรมของบุคคล

ภาวนา ไพศาลสุขสมบูรณ์ (2535, หน้า 78 - 80) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะที่พึงประสงค์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีวะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 7 โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2534 จำนวน 394 คน ผลปรากฏว่าความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความซื่อสัตย์และความขยันหมั่นเพียรกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีวะมีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความประหยัดกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีวะมีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

จิรวรรณ วิรัชกุล (อารมย์ สุธมภ์, 2537, หน้า 35 อ้างอิงใน จิรวรรณ วิรัชกุล, 2524, หน้า 104) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดชลบุรี เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมของนักเรียนชายและหญิงที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน โดยศึกษาจริยธรรม 6 คุณลักษณะคือ ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ ความสามัคคี ความอดุสหาหะ และความยุติธรรม ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนหญิงสูงกว่านักเรียนชายในเรื่องเกี่ยวกับความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ และความอดุสหาหะ ส่วนเรื่องความสามัคคีและความยุติธรรม ชายสูงกว่าหญิง

บัณฑิต พัดเย็น (สุวรรณี ปราบวิจิต, 2538, หน้า 22 อ้างอิงใน บัณฑิต พัดเย็น 2527 หน้า 53) ได้ศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดสมุทรสาครพบว่า นักเรียนทั้งสามอำเภอมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

นักเรียนชายกับนักเรียนหญิงมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 นักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกับนักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และนักเรียนที่มีผลการเรียนสูงกับนักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น พบว่าระดับสติปัญญาเกี่ยวข้องกับการให้เหตุผลจริยธรรมส่วนใหญ่ โดยผลการวิจัยระบุว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน จะให้เหตุผลทางจริยธรรมต่างกันด้วย อย่างไรก็ตามยังไม่พบแน่นอนว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกหรือทางลบกับจริยธรรมในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะกับพฤติกรรมทางจริยธรรม ซึ่งเป็นผลมาจากความรู้ทางจริยธรรม เจตคติทางจริยธรรม และการให้เหตุผลทางจริยธรรม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระดับฐานทางเศรษฐกิจกับจริยธรรมของบุคคล

ปิ่นสุวรรณ เติลยานนท์ (จุฬาลักษณ์ เรืองณรงค์, 2537, หน้า 29 อ้างอิงใน วีรวรรณ อามระดิษ, 2526, หน้า 129 - 130) ได้ศึกษาความคิดรวบยอดเกี่ยวกับค่านิยมพื้นฐานเรื่อง การประหยัดและออม การมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานครตามตัวแปรเพศและสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ผลการศึกษาปรากฏว่านักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับค่านิยมพื้นฐานเรื่องมีระเบียบวินัย และการเคารพกฎหมายไม่แตกต่างกัน ในขณะที่สภาพเศรษฐกิจสังคมที่แตกต่างกันทำให้ ความคิดรวบยอดเรื่องความเคารพกฎหมายของนักเรียนแตกต่างกัน

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (อารมย์ สุธมย์, 2537, หน้า 39 อ้างอิงใน ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2524, หน้า 13) กล่าวว่า ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวมีส่วนกำหนดจริยธรรมของเด็ก โดยมีผู้ประมวลผลงานวิจัยทางด้านนี้ พบว่าถ้าเปรียบเทียบการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของเยาวชนผู้มาจากครอบครัวระดับต่าง ๆ แล้วผลส่วนมากคือ เด็กที่เกิดมาจากครอบครัวฐานะต่ำจะมีพัฒนาการด้านนี้ช้ากว่าที่มาจากครอบครัวฐานะปานกลางและสูง

อารมย์ สุธมย์ (2537, หน้า 40 อ้างอิงใน สุรณีย์ จุติดำรงพันธ์, 2522, หน้า 76 - 77) ได้ศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาในภาคใต้ การศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมตามทฤษฎีการใช้เหตุผลของ โคลเบอร์ก (Kohlberg) ในกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษา 2 กลุ่ม จาก 10 โรงเรียนในภาคใต้ที่มีเพศ ระดับชั้น และสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมที่แตกต่างกัน พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีพัฒนาการทางจริยธรรมไม่แตกต่างกัน สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่สูงและต่ำไม่มีผลต่อพัฒนาการทางจริยธรรม

สุมาลี กลิ่นทับ (2539, หน้า 23-24 อ้างอิงใน สุรพล นาควานิช, 2521) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนกับเกณฑ์ที่คาดหวัง วิธีการศึกษา ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเพื่อสำรวจพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียน 10 คุณลักษณะ ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีเหตุผล ความกตัญญูกตเวที การรักษาระเบียบวินัย ความเสียสละ ความสามัคคี การประหยัดและออมทรัพย์ ความยุติธรรม และความอดทน ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีพฤติกรรมทางจริยธรรมอยู่ในสภาพที่น่าพอใจ 4 คุณลักษณะเรียงตามลำดับ ดังนี้ ความกตัญญูกตเวที ความเสียสละ การประหยัดและออม ความมีเหตุผล และยังคงอยู่ในสภาพที่ไม่น่าพอใจ 6 คุณลักษณะ เรียงตามลำดับ ดังนี้ การรักษา ระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ ความสามัคคี ความอดทน และ ความ ยุติธรรม

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้นมีการศึกษา วิจัยถึงความสัมพันธ์ระหว่าง ฐานะทาง เศรษฐกิจของผู้ปกครองกับจริยธรรมด้านต่าง ๆ น้อยมาก และส่วนใหญ่พบว่า ฐานะทาง เศรษฐกิจของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางจริยธรรมในด้านต่าง ๆ ของนักเรียน หรือไม่ มากน้อยเพียงใด

งานวิจัยต่างประเทศ

แบร์ (Bear, 1979, p. 4961-A) ได้ทำการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ของการใช้เหตุผล เชิงจริยธรรมที่มีต่อปัญหาด้านความประพฤติและสติปัญญา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 6 จำนวน 60 คน ในเมืองไอโอวา ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาด้านความประพฤติจะลดลงและวุฒิ ภาวะทางจริยธรรมจะเพิ่มขึ้นกับเด็กที่มีเชาวน์ปัญญาสูง จะมีความก้าวหน้าทางจริยธรรม

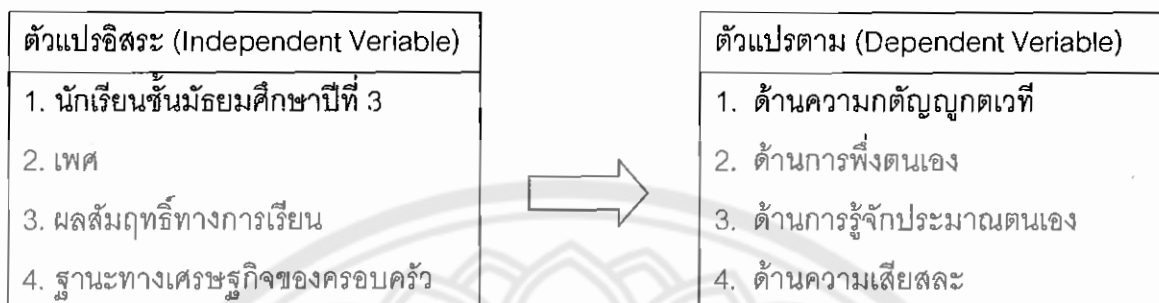
จิรวรรณ วิรัชกุล (2524, หน้า 28 อ้างอิงใน Hilton, 1978, p. 3375 - 3410) ได้ ทำการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการตัดสินใจทางจริยธรรมกับระดับฐานะ ทาง เศรษฐกิจและสังคม และระดับสติปัญญาในกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 11 ของโรงเรียน มัธยมศึกษาที่เดนเวอร์จำนวน 195 คน ผลการวิจัยพบว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างระดับการ ตัดสินใจทางจริยธรรมกับระดับสติปัญญาของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ความแตกต่าง ของฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมมีผลทำให้เกณฑ์การตัดสินใจแตกต่างกันไป ระดับสติปัญญา และฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกันของบุคคล สามารถทำนายระดับการตัดสินใจทาง จริยธรรมของบุคคลได้

จารุวรรณ พานทอง (2536, หน้า 32 อ้างอิงใน Holstein, 1976 หน้า 125) ได้ศึกษา เรื่องการเปลี่ยนแปลงการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กวัยรุ่น และบิดามารดาของเด็ก

โดยทำการศึกษาแบบระยะยาวช่วง 3 ปี กลุ่มตัวอย่างเป็นวัยรุ่นชายหญิง อายุ 13 ปี จำนวน 53 คน ที่มีสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมระดับเดียวกัน และจากการวิจัยพบว่า เด็กวัยรุ่นหญิงมีพัฒนาการทางจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 3 และเด็กวัยรุ่นชายอยู่ในขั้นที่ 2 ต่อมา มีการวัดซ้ำอีก ขณะที่เด็กมีอายุ 16 ปี พบว่าวัยรุ่นชายมีพัฒนาการทางจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 4 ขณะที่วัยรุ่นหญิงมีพัฒนาการทางจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 3 และ 5 ปีต่อมา มีการวัดซ้ำอีกปรากฏว่า เด็กวัยรุ่นชายและหญิงมีพัฒนาการทางจริยธรรมก้าวหน้าเร็วมาก

จากเอกสารงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ ที่ศึกษาค้นคว้ามาดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า มีปัจจัยหรือองค์ประกอบหลายประการ ที่มีความสัมพันธ์กับจริยธรรม เช่น อายุ เพศ ระดับการศึกษา ศาสนา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจว่าปัจจัยดังกล่าวข้างต้นมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางจริยธรรมด้านต่าง ๆ หรือไม่โดยเฉพาะปัจจัยด้านเพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และฐานะทางเศรษฐกิจ ผู้ปกครองกับพฤติกรรมทางจริยธรรมด้านความกตัญญูต่เวที การพึ่งตนเอง การรู้จักประมาณตนเอง และความเสียสละ ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการแสวงหาแนวทางในการจัดกิจกรรมแนะแนว เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดนครสวรรค์ มีระดับพฤติกรรมทางจริยธรรมที่พึงประสงค์ตามความมุ่งหมายของแผนการศึกษาชาติต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

